

Veřejné finance – 5. téma:

Veřejné výdaje

- podstata → funkce:

- alokační
- redistribuční
- stabilizační

Členění veřejných výdajů: závazně rozpočtová skladba

- běžné (neinvestiční) X kapitálové (investiční)
- nenávratné X návratné
- druhové
- funkční – na co
- plánovatelné X neplánovatelné (!)
- mandatorní (!), ostatní nemandatorní
- civilní X vojenské
- podle vládních úrovní → státu, obce, regionu (kraje)

Hledisko makroekonomické:

- vládní výdaje na nákup zboží a služeb
- peněžní transfery

Hledisko způsobu a důsledků alokace:

- alokační výdaje
- redistribuční výdaje
- stabilizační výdaje

Hledisko návratnosti:

- nenávratné (neekvivalentní) → rozhodující - na netržní činnosti státu a územní samosprávy
- návratné – poskytované půjčky, finanční investování

Hledisko časové:

- běžné - každoročně se opakující výdaje
 - mandatorní (nárokováné ze zákona)
 - ostatní
- kapitálové - jednorázové – na:
 - financování konkrétní investice

- **na splácení investičního úvěru nebo na splácení půjček z emise cenných papírů** (např. u SR)

Hledisko **plánování**:

- **plánovatelné** - nejdůležitější
- **neplánovatelné**:
 - **nahodilé** (např. při likvidaci následků živelných pohrom)
 - **sankční** (např. placení sankcí za porušení rozpočtových pravidel)

Hledisko **vládních úrovní**:

- **výdaje SR a státních - mimorozpočtových fondů**
- **výdaje rozpočtů a mimorozpočtových fondů územní samosprávy**:
 - vyšších článků územní samosprávy (např. v ČR VÚSC – kraje)
 - výdaje obcí (jako základního článku územní samosprávy)

Hledisko **článku rozpočtové soustavy**

- **výdaje veřejných rozpočtů** - objemově největší: **SR**
- **výdaje mimorozpočtových fondů**

V minulosti výdaje:

- **civilní**
- **vojenské** (opět se zvyšují – viz nebezpečí terorismu...)

Hledisko podle **rozpočtové skladby** → závazné (v ČR vyhláškou MF ČR):

- **odpovědnostní** (dříve kapitolní) → kapitoly → odpovědnost správců kapitol (ústř. orgány st. správy) – povinné u SR
- **druhové** (a časové) – u příjmů i výdajů → účtování o příjmech a výdajích
- **odvětvové** (dříve funkční) – pouze u výdajů - **podle účelu**:
 - na školství, zdravotnictví, obranu ...
 - + u některých druhů příjmů rozpočtů obcí a krajů v ČR
- propojení s časovým hlediskem a hlediskem návratnosti (viz tř. 8 financování)

Problém:

- **objem a struktura výdajů**

- zdroje financování
- nutná optimalizace výdajů
 - dopady
 - efekty → příjmový, substituční; krátkodobý X dlouhodobý

Efektivnost → paretovská:

- hospodárnost
- účelnost – užitečnost pro občany, ale: **individuální užitek**

X neefektivnost:

→ u alokačních výdajů:

- neoprávněné zařazení projektu ...
- alokační neefektivnost
- produkční neefektivnost

Ukazatele srovnávání objemu a struktury veřejných výdajů

- celkové výdaje X dílčí výdaje
- absolutní výše výdajů X relativní podíl výdajů
- výdaje v běžných cenách X výdaje ve stálých cenách (zejména pro dlouhodobé analýzy)
- srovnání vývoje veřejných výdajů v čase, v prostoru – mezinárodní srovnání apod.
- dlouhodobý vývoj X krátkodobý vývoj
 - $G \times Tr$
 - vývoj podílu veřejných výdajů na HDP v čase → elasticita → souhrnná; dílčí elasticity

Efekty veřejných výdajů:

- dlouhodobé X krátkodobé
- přímé X nepřímé (zprostředkované)
- hlavní X vedlejší
- hmotné (a ocenitelné v peněžním vyjádření) X nehmotné (např. u času, života);
- ocenitelné X neocenitelné
- vnitřní či vnější (tzn. užitky uvnitř i mimo veřejný sektor)

Veřejné výdaje – teorie růstu – zejména:

Wagnerův zákon

→ podíl veř. výdajů na HDP roste s růstem důchodu na 1 obyvatele vlivem růstu produktivity práce

Prahový (posunový efekt) – Peacock, Wiseman

→ vliv maxim. možného daňového zatížení

→ vývoj ve skocích (války, krize ...)

→ růst prahu zdanění (viz tzv. Lafferova křivka)

Baumolův zákon: náklady na jednotku výkonu ve veřejném sektoru **stále rostou**

Stupňovitý růst

→ vliv technologických změn → vliv na růst cen vstupů do veřejného sektoru

Stát blahobytu (Pigou)

→ vliv přerozdělování → snížení nerovností

→ zvýšení životní úrovně

→ sociální aspekty

Veřejné výdaje – vývoj – faktory:

- růst příjmů (důchodů) na 1 obyvatele
- technologické změny
- změny v populaci – i věkové a sociální
- inflace
- urbanizace → růst veřejných výdajů na infrastrukturu ve městech – ekonomickou, technickou
- daně → prahový efekt
- politické a sociální faktory → politický populismus ...

ale: **rozpočtové omezení**

→ výdaje nelze izolovat od příjmů, zejména v běžné části rozpočtu

Náměty k zamyšlení:

1. Zhodnoťte vývoj veřejných výdajů v ČR po roce 1990.
2. Může ovlivnit strukturu veřejných výdajů ČR skutečnost, z jaké vrstvy pochází volič medián? Pokud ano, tak proč?
3. Zamyslete se, které druhy veřejných výdajů mají progresivní dopad a které regresivní dopad?
4. Zamyslete se nad tím, zda je reálné zbrzdit tempo růstu veřejných výdajů v ČR. Jaká opatření by se musela přijmout? Zamyslete se nad jejich politickou průchodností.
5. Jaké konkrétní návrhy na úspory ve veřejných výdajích byste prosazovali a proč?
6. Jak hodnotíte využívání návratných výdajů v rámci rozpočtové soustavy ČR?

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

